

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 21ης Σεπτεμβρίου 1999 *

Στην υπόθεση C-124/97,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Vaasan hovioikeus (Φινλανδία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Markku Juhani Läärä,

Cotsworld Microsystems Ltd,

Oy Transatlantic Software Ltd,

και

Kihlakunnansyyttäjä (Jyväskylä),

Suomen valtio (Φινλανδικού Δημοσίου),

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 24ης Μαρτίου 1994, C-275/92, Schindler (Συλλογή 1994, σ. I-1039), και των άρθρων 30, 36, 56, 59 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρων 28 ΕΚ, 30 ΕΚ, 46 ΕΚ και 49 ΕΚ) και 60 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 50 ΕΚ),

* Γλώσσα διαδικασίας: η φινλανδική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους P. J. G. Karpeyn, πρόεδρο του τετάρτου και του έκτου τμήματος, προεδρεύοντα, J.-P. Puissochet (εισηγητή) και P. Jann, προέδρους τμήματος, C. Gulmann, J. L. Murray, D. A. O. Edward, H. Ragnemalm, L. Sevón και M. Wathelet, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. La Pergola

γραμματέας: L. Hewlett, υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- ο M. Läärä και η Oy Transatlantic Software Ltd, εκπροσωπούμενοι από τον P. Kiviluoto, δικηγόρο Jyväskylä,
- η Cotswold Microsystems Ltd, εκπροσωπούμενη από τον H. T. Klami, καθηγητή στο Πανεπιστήμιο του Helsinki,
- η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την T. Rynnä, νομική σύμβουλο στο Υπουργείο Εξωτερικών,
- η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Devadder, διευθυντή διοικητικών υπηρεσιών στο Υπουργείο Εξωτερικών, Εξωτερικού Εμπορίου και Συνεργασίας με τις Αναπτυσσόμενες Χώρες, επικουρούμενο από τους P. Vlaemminck και L. Van Den Hende, δικηγόρους Γάνδης,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον E. Röder, Ministerialrat στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας, και τον C.-D. Quassowski, Regierungsdirektor στο ίδιο υπουργείο,

- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Luis Pérez De Ayala Becerril, abogado del Estado,

- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον A. Bos, νομικό σύμβουλο στο Υπουργείο Εξωτερικών,

- η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον F. Cede, Botschafter στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εξωτερικών,

- η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους L. Fernandes, διευθυντή της νομικής υπηρεσίας της γενικής διεύθυνσης Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων του Υπουργείου Εξωτερικών, A. Cortesão Seica Neves, μέλος της ίδιας υπηρεσίας, και J. Ramos Alexandre, γενικό επιθεωρητή τυχερών παιχνιδιών στο Υπουργείο Οικονομίας,

- η Σουηδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον E. Brattgård, departementsråd στη διεύθυνση εξωτερικού εμπορίου του Υπουργείου Εξωτερικών,

- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον J. E. Collins, Assistant Treasury solicitor, επικουρούμενο από τον M. Brealey, barrister,

- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον A. Caeiro, νομικό σύμβουλο, και την K. Leino, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του M. Läärä και της Oy Transatlantic Software Ltd, εκπροσωπούμενων από τον P. Kiviluoto, της Cotswold Microsystems Ltd, εκπροσωπούμενης από τον H. T. Klami, της Φινλανδικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από την T. Pynnä, της Βελγικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τους P. Vlaeminck και L. Van Den Hende, της Γερμανικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον E. Röder, της Ισπανικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τη M. López-Monís Gallego, abogado del Estado, της Ιρλανδικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τη M. Finlay, SC, της Λουξεμβουργιανής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον K. Manhaeve, δικηγόρο Λουξεμβούργου, της Ολλανδικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον M. A. Fierstra, αναπληρωτή νομικό σύμβουλο στο Υπουργείο Εξωτερικών, της Πορτογαλικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τους L. Fernandes και A. Cortesão Seica Neves, της Σουηδικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τη L. Nordling, rättschef στη γραμματεία κοινοτικών νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενης από τον J. E. Collins, επικουρούμενο από τον M. Brealey, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τον A. Caeiro και την K. Leivo, κατά τη συνεδρίαση της 30ής Ιουνίου 1998,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 4ης Μαρτίου 1999,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 21ης Μαρτίου 1997, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 25 Μαρτίου 1997, το Vaasan hovioikeus (εφετείο του Vaasa) υπέβαλε στο Δικαστήριο, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), τρία προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 24ης Μαρτίου 1994, C-275/92, Schindler (Συλλογή 1994, σ. I-1039, στο εξής: απόφαση Schindler), και των άρθρων 30, 36, 56, 59 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποίησης, άρθρων 28 ΕΚ, 30 ΕΚ, 46 ΕΚ και 49 ΕΚ) και 60 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 50 ΕΚ), προκειμένου να διαπιστωθεί αν εθνική νομοθεσία παρέχουσα αποκλειστικά σε δημόσιο οργανισμό το δικαίωμα εκμεταλλεύσεως μηχανημάτων τυχερών παιγνίων εντός του εδάφους του οικείου κράτους μέλους συνάδει προς τις διατάξεις αυτές.

- 2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκλυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, του M. Läära, της εταιρίας φινλανδικού δικαίου Oy Transatlantic Software Ltd (στο εξής: TAS) και της εταιρίας αγγλικού δικαίου Cotswold Microsystems Ltd (στο εξής: CMS), εφεσσειόντων της κύριας δίκης, και, αφετέρου, της Kihlakunnansyyttäjä (Jyväskylä) (εισαγγελικής αρχής της Περιφέρειας του Jyväskylä) και του Suomen valtio (Φινλανδικού Δημοσίου) σχετικά με την εκμετάλλευση στη Φινλανδία μηχανημάτων τυχερών παιγνίων.

Η εθνική ρύθμιση

- 3 Στη Φινλανδία, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 1, του arvajaislaki (1.9.1965/491) (νόμου 491 της 1ης Σεπτεμβρίου 1965, περί τυχερών παιγνίων, ως είχε κατά τον χρόνο των περιστατικών της κύριας δίκης, στο εξής: arvajaislaki), τυχερά παίγνια μπορούν να διοργανώνονται, κατόπιν αδείας των διοικητικών αρχών, αποκλειστικά και μόνο για τη συλλογή χρημάτων στο πλαίσιο φιλανθρωπικής δράσεως ή για άλλο μη κερδοσκοπικό σκοπό που προβλέπεται από τον νόμο. Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 2, του arvajaislaki, ως τυχερά παίγνια, υπό την έννοια του νόμου αυτού, θεωρούνται, μεταξύ άλλων, οι δραστηριότητες καζίνο, τα μηχανήματα τυχερών παιγνίων και άλλα μηχανήματα παιγνίων ή τα τυχερά παίγνια όπου ο παίκτης μπορεί, έναντι καταβολής χρηματικού ποσού, να λαμβάνει ως κέρδος χρήματα, αγαθά ή άλλα έχοντα χρηματική αξία οφέλη ή, ακόμη, μάρκες δυνάμενες να ανταλλάσσονται με χρήματα, αγαθά ή οφέλη.
- 4 Το άρθρο 3 του arvajaislaki προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι οι διοικητικές αρχές μπορούν να χορηγούν σε οργανισμό δημοσίου δικαίου την άδεια για τη θέση σε λειτουργία, έναντι αμοιβής, μηχανημάτων τυχερών παιγνίων και άλλων μηχανημάτων παιγνίων ή για την εκμετάλλευση δραστηριότητας καζίνο, με σκοπό τη συλλογή χρημάτων για την ενίσχυση διαφόρων δράσεων γενικού συμφέροντος, που απαριθμούνται στη διάταξη αυτή. Για τις δραστηριότητες αυτές μπορεί να χορηγείται μία μόνον άδεια, για συγκεκριμένη χρονική περίοδο.
- 5 Η άδεια αυτή χορηγήθηκε στο Raha-automaattiyhdistys (οργανισμό εκμεταλλεύσεως μηχανημάτων τυχερών παιγνίων, στο εξής: RAY), δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 3, του raha-automaattiasetus (29.12.1967/676) (κανονιστικής αποφάσεως 676 της 29ης Σεπτεμβρίου 1967, περί των μηχανημάτων τυχερών παιγνίων, ως είχε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών). Κατά το άρθρο 6 της εν λόγω

κανονιστικής αποφάσεως, προς επίτευξη του σκοπού του, που έγκειται στη συλλογή χρημάτων για την κάλυψη των αναγκών που αναφέρονται στο άρθρο 3 του arajaislaki, ο RAY έχει το δικαίωμα να εκμεταλλεύεται, έναντι αμοιβής, μηχανήματα τυχερών παιγνίων και να ασκεί δραστηριότητα καζίνο, καθώς και να κατασκευάζει και να πωλεί μηχανήματα τυχερών παιγνίων και συσκευές ψυχαγωγίας. Τα άρθρα 29 επ. της ίδιας κανονιστικής αποφάσεως διευκρινίζουν τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες το καθαρό προϊόν των δραστηριοτήτων του RAY, το οποίο περιλαμβάνεται στον κρατικό προϋπολογισμό, πρέπει να καταβάλλεται στο Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων και Υγείας και, στη συνέχεια, να κατανέμεται μεταξύ των οργανισμών και των ιδρυμάτων που έχουν ως σκοπό την ικανοποίηση των προαναφερθεισών αναγκών.

6 Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, του arajaislaki, η άνευ αδείας διοργάνωση τυχερών παιγνίων για τα οποία απαιτείται άδεια επισύρει χρηματική ποινή ή ποινή φυλακίσεως μέχρι έξι μήνες. Επιπλέον, κατά το άρθρο 16 του δεύτερου τίτλου του rikoslaki (13.05.1932/143) (φινλανδικού ποινικού κώδικα, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 143 της 3ης Μαΐου 1932), μπορεί να κατασχεθεί κάθε αντικείμενο που ανήκει στον δράστη της παραβάσεως ή στο πρόσωπο για λογαριασμό του οποίου ενήργησε ο δράστης και χρησιμοποιήθηκε για την τέλεση της παραβάσεως ή κατασκευάστηκε ή αποκτήθηκε αποκλειστικά και μόνο για τον σκοπό αυτό.

Η διαφορά της κύριας δίκης

7 Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι η CMS ανέθεσε στην TAS, της οποίας πρόεδρος είναι ο M. Läärä, την εκμετάλλευση στη Φινλανδία μηχανημάτων τυχερών παιγνίων που αποκαλούνται AWP, τύπου Golden Shot, τα οποία παραμένουν, σύμφωνα με τη συναφθείσα μεταξύ των δύο εταιριών σύμβαση, στην κυριότητα της CMS. Τα μηχανήματα αυτά περιέχουν περιστρεφόμενους κυλίνδρους που φέρουν εικόνες φρούτων. Οσάκις οι κύλινδροι ακινητοποιούνται είτε από μόνοι τους είτε από παίκτη που χρησιμοποιεί μοχλό και η σειρά που σχηματίζουν οι εικόνες εμφανίζεται στην κλίμακα των κερδών, το μηχάνημα δίδει στον παίκτη κέρδος μέχρι 200 φινλανδικά μάρκα (FIM) (ενώ το διακύβευμα του παίκτη κυμαίνεται μεταξύ 1 και 5 FIM).

8 Ο M. Läärä, ως υπεύθυνος για την εταιρία TAS, διώχθηκε ποινικώς ενώπιον του Jyväskylän käräjäoikeus (πταισματοδικείου του Jyväskylä) επειδή έθεσε τα μηχανήματα

νήματα αυτά σε λειτουργία στη Φινλανδία χωρίς άδεια. Ο M. Läägä, υποστηριζόμενος από την TAS και την CMS, που κλητεύθηκαν στη δίκη, αμφισβήτησε ότι διέπραξε την παράβαση για την οποία κατηγορήθηκε, προβάλλοντας, μεταξύ άλλων, ότι η δυνατότητα αντλήσεως κέρδους που παρέχουν τα μηχανήματα Golden Shot δεν στηρίζεται προεχόντως στην τύχη αλλά επίσης, σε μεγάλο βαθμό, στην επιδεξιότητα του παίκτη, οπότε τα μηχανήματα αυτά δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως τυχερά παίγνια, και ότι η φινλανδική νομοθεσία αντιβαίνει προς τους κοινοτικούς κανόνες που διέπουν την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και των υπηρεσιών. Το *käräjäoikeus*, το οποίο δεν δέχθηκε τα επιχειρήματά του, του επέβαλε χρηματική ποινή και διέταξε την κατάσχεση των μηχανημάτων.

- 9) Δεδομένου ότι οι ενδιαφερόμενοι άσκησαν, ενώπιον του *Vaasan hovioikeus*, έφεση κατά της αποφάσεως αυτής, το δικαστήριο αυτό αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

« 1) Πρέπει η απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Μαρτίου 1994 στην υπόθεση C-275/92, *Her Majesty's Customs and Excise κατά Gerhart Schindler και Jörg Schindler*, να θεωρηθεί ως αφορώσα υπόθεση αντίστοιχη προς την υπό κρίση (βλ. την απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1982 στην υπόθεση 283/81, *Srl Cilfit και Lanificio di Gavardo SpA κατά Υπουργείου Υγείας*) και, συνεπώς, πρέπει να ερμηνευθούν οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ στην υπό κρίση υπόθεση κατά τον ίδιο τρόπο όπως και στην προμνημονευθείσα υπόθεση;

Σε περίπτωση που η απάντηση στο πρώτο ερώτημα είναι εν όλω ή εν μέρει αρνητική, το *Vaasan hovioikeus* υποβάλλει τα ακόλουθα ερωτήματα:

2) Έχουν οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων και των υπηρεσιών (άρθρα 30, 59 και 60) εφαρμογή και στα μηχανήματα τυχερών παιγνίων όπως τα επίδικα;

3) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα:

α) Αντιβαίνει προς τα άρθρα 30, 59 ή 60 ή προς οποιοδήποτε άλλο άρθρο της Συνθήκης ΕΚ η ισχύουσα στη Φινλανδία ρύθμιση, κατά την οποία η εκμετάλλευση μηχανημάτων τυχερών παιγνίων αποτελεί αποκλειστικό δικαίωμα του Raha-automaattiyhdistys (δημόσιου οργανισμού εκμεταλλεύσεως των μηχανημάτων τυχερών παιγνίων), ανεξαρτήτως του αν ο ίδιος νόμος επιβάλλει τον περιορισμό αυτό τόσο στους ημεδαπούς και όσο και στους αλλοδαπούς διοργανωτές τυχερών παιγνίων;

β) Μπορεί ο περιορισμός αυτός να δικαιολογηθεί, κατά την έννοια των άρθρων 36 ή 56 ή κάποιου άλλου άρθρου της Συνθήκης ΕΚ, με βάση τους λόγους που αναφέρει ο νόμος περί τυχερών παιγνίων ή οι προπαρασκευαστικές εργασίες του ή για κάποιο άλλο λόγο και, περαιτέρω, ασκεί επιρροή για την απάντηση που θα δοθεί στο ερώτημα αυτό το ύψος του κέρδους που μπορεί να προκύψει από τα μηχανήματα τυχερών παιγνίων και το αν το κέρδος οφείλεται στην τύχη ή στην ικανότητα του παίκτη;»

10 Με τα τρία ερωτήματά του, που πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο αν, υπό το φως της αποφάσεως Schindler, τα άρθρα 30, 59 και 60 της Συνθήκης πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι δεν απαγορεύουν εθνική νομοθεσία που παρέχει σε έναν μόνο δημόσιο οργανισμό αποκλειστικά δικαιώματα εκμεταλλεύσεως των μηχανημάτων τυχερών παιγνίων, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της φινλανδικής νομοθεσίας, λαμβανομένων υπόψη των σκοπών γενικού συμφέροντος των οποίων γίνεται επίκληση προς δικαιολόγησή της.

11 Ο M. Läära, η TAS και η CMS διατείνονται ότι η εκμετάλλευση των επίμαχων στην κύρια δίκη μηχανημάτων τυχερών παιγνίων είναι εντελώς διαφορετική από τη διοργάνωση των μεγάλων λαχειοφόρων αγορών που αποτελούσαν το αντικείμενο της αποφάσεως Schindler, λαμβανομένων υπόψη, μεταξύ άλλων, του μικρού μεγέθους του διακυβεύματος και των κερδών, καθώς και του βασικού σκοπού τους, που έγκειται στο να προσφέρουν διασκέδαση βασιζόμενη στην επιδεξιότητα του παίκτη. Κατά την άποψή τους, το αποκλειστικό δικαίωμα που έχει παρασχεθεί στον RAY αντιβαίνει προς τις διατάξεις της Συνθήκης περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων και των υπηρεσιών και περί ανταγωνισμού, κυρίως διότι οι σκοποί γενικού συμφέροντος των οποίων γίνεται επίκληση προς δικαιολόγησή του δεν επιδιώκονται πραγματικά, θα μπορούσαν δε να επιτευχθούν με λιγότερο περιοριστικά μέτρα, όπως με μια ρύθμιση επιβάλλουσα τις αναγκαίες υποχρεώσεις στα πρόσωπα που εκμεταλλεύονται τα μηχανήματα αυτά.

- 12 Αντιθέτως, η Φινλανδική, η Βελγική, η Γερμανική, η Ισπανική, η Ιρλανδική, η Λουξεμβουργιανή, η Ολλανδική, η Αυστριακή, η Πορτογαλική και η Σουηδική Κυβέρνηση, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή φρονούν ότι οι διατάξεις της Συνθήκης δεν απαγορεύουν νομοθεσία που παρέχει αποκλειστικά δικαιώματα εκμεταλλεύσεως μηχανημάτων τυχερών παιγνίων, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της φινλανδικής νομοθεσίας, εφόσον η νομοθεσία αυτή δικαιολογείται από θεωρήσεις ανάλογες με εκείνες που δέχθηκε το Δικαστήριο με την απόφαση *Schindler*. Κατά την άποψη όλων αυτών των κυβερνήσεων, τα επίμαχα στην κύρια δίκη παίγνια, που παρέχουν, έναντι πληρωμής, τη δυνατότητα αντλήσεως χρηματικού κέρδους, αποτελούν παίγνια επί χρήμασι συγκρίσιμα με τις λαχειφόρες αγορές, στην περίπτωση των οποίων το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι στα κράτη μέλη εναπόκειται, λαμβανομένων υπόψη των κοινωνικών και πολιτιστικών τους ιδιομορφιών, να εκτιμούν αν είναι αναγκαίος ο περιορισμός ή ακόμη και η απαγόρευση των δραστηριοτήτων τους για την προστασία της κοινωνικής τάξεως.
- 13 Συναφώς, πρέπει να υπομνηστεί ότι, στη σκέψη 60 της αποφάσεως *Schindler*, το Δικαστήριο υπογράμμισε τις θεωρήσεις ηθικού, θρησκευτικού ή πολιτιστικού χαρακτήρα που απαντούν σε όλα τα κράτη μέλη σχετικά με τις λαχειφόρες αγορές καθώς και με τα άλλα παίγνια επί χρήμασι. Οι εθνικές νομοθεσίες τείνουν γενικώς να περιορίζουν ή και να απαγορεύουν τα παίγνια επί χρήμασι και να αποτρέπουν το ενδεχόμενο να αποτελέσουν αυτά πηγή ατομικού οφέλους. Το Δικαστήριο τόνισε επίσης ότι, ενόψει της σημασίας των ποσών που μπορούν να συγκεντρώνουν και των κερδών που μπορούν να προσφέρουν στους παίκτες, ιδίως όταν διοργανώνονται σε μεγάλη κλίμακα, οι λαχειφόρες αγορές ενέχουν υψηλό κίνδυνο διαπράξεως εγκλημάτων και απάτης. Επιπλέον, συνιστούν ενθάρρυνση της σπατάλης, η οποία μπορεί να έχει επιβλαβείς συνέπειες επί ατομικού και κοινωνικού επιπέδου. Τέλος, και χωρίς ο λόγος αυτός να μπορεί καθαυτός να θεωρηθεί αντικεμενική δικαιολογία, δεν στερείται σημασίας, κατά το Δικαστήριο, η υπογράμμιση του γεγονότος ότι οι λαχειφόρες αγορές μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στη χρηματοδότηση αφίλοκερδών ή δραστηριοτήτων γενικού συμφέροντος, όπως έργων κοινής ωφελείας, και έργων φιλανθρωπικών, αθλητικών ή πολιτιστικών.
- 14 Όπως προκύπτει από τη σκέψη 61 της ίδιας αποφάσεως, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι οι ιδιομορφίες αυτές δικαιολογούν το να διαθέτουν οι εθνικές αρχές επαρκή εξουσία εκτιμήσεως για να καθορίζουν τους όρους που διασφαλίζουν την προστασία των παικτών και, γενικότερα, ενόψει των κοινωνικών και πολιτιστικών ιδιομορφιών κάθε κράτους μέλους, την προστασία της κοινωνικής τάξεως, όσον αφορά τόσο τον τρόπο οργάνωσης των λαχειφόρων αγορών και το μέγεθος του διακυβεύματος όσο και τη διάθεση των εντεύθεν κερδών. Υπό τις συνθήκες αυτές, σ' αυτές εναπόκειται να

κρίνουν αν είναι αναγκαίος όχι μόνον ο περιορισμός των δραστηριοτήτων των λαχειοφόρων αγορών, αλλά και η απαγόρευσή τους, υπό την επιφύλαξη ότι οι περιορισμοί αυτοί δεν συνεπάγονται δυσμενείς διακρίσεις.

- 15 Μολονότι η απόφαση Schindler αφορά τη διοργάνωση των λαχειοφόρων αγορών, οι θεωρήσεις αυτές ισχύουν επίσης, όπως προκύπτει εξάλλου από τη διατύπωση της σκέψεως 60 της αποφάσεως αυτής, για τα λοιπά παίγνια επί χρήμασι που παρομοιάζουν παρόμοια χαρακτηριστικά.
- 16 Βέβαια, στην απόφαση της 26ης Ιουνίου 1997, C-368/95, Familiapress (Συλλογή 1997, σ. I-3689), το Δικαστήριο αρνήθηκε να εξομοιώσει ορισμένα παίγνια με τις λαχειοφόρες αγορές που είχαν τα χαρακτηριστικά που εξετάστηκαν στην απόφαση Schindler. Επρόκειτο, όμως, για προτεινόμενα από περιοδικά παιχνίδια, τα οποία είχαν τη μορφή σταυρόλεξων και ανιγμάτων και παρείχαν τη δυνατότητα σε ορισμένους από τους αναγνώστες που είχαν δώσει τη σωστή απάντηση να κερδίσουν, μετά από κλήρωση, δώρα. Όπως τόνισε το Δικαστήριο, μεταξύ άλλων, στη σκέψη 23 της αποφάσεως αυτής, τα παιχνίδια αυτά, τα οποία διοργανώνονται σε μικρή μόνον κλίμακα και επάγονται την απόνομή δώρων μικρής αξίας, δεν αποτελούν ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα, αλλά ένα μόνον από τα στοιχεία του περιεχομένου ενός περιοδικού.
- 17 Αντιθέτως, στην υπό κρίση υπόθεση, από τις ενδείξεις που παρέχει το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι πρόκειται για τυχερό παίγνιο και ότι τα επίμαχα στην κύρια δίκη μηχανήματα παρέχουν, έναντι πληρωμής που προορίζεται ειδικά για τη χρήση τους, προσδοκία χρηματικού κέρδους. Το μικρό ύψος των ποσών που διακυβεύονται και των κερδών, το οποίο επικαλούνται οι εφεσείοντες της κύριας δίκης, ουδόλως εμποδίζει, όπως υπογράμμισαν οι περισσότερες από τις κυβερνήσεις που παρενέβησαν στην παρούσα διαδικασία, την εκμετάλλευση των μηχανημάτων αυτών να καθιστά δυνατή την αποκόμιση σημαντικών ποσών, ιδίως λόγω του αριθμού των εν δυνάμει παικτών και της τάσεως των περισσότερων από αυτούς, ενόψει της βραχείας διάρκειας του παιχνιδιού και του επαναληπτικού του χαρακτήρα, να παίζουν πολλές φορές.
- 18 Υπό τις συνθήκες αυτές, τα παίγνια που συνίστανται στη χρησιμοποίηση, έναντι αμοιβής, μηχανημάτων τυχερών παιγνίων, όπως τα επίμαχα στην κύρια δίκη, πρέπει

να θεωρούνται παίγνια επί χρήμασι συγκρίσιμα με τις λαχειοφόρες αγορές τις οποίες αφορούσε η απόφαση Schindler.

- 19 Ωστόσο, η υπό κρίση υπόθεση διαφέρει από την υπόθεση Schindler σε περισσότερα σημεία.
- 20 Κατ' αρχάς, οι δραστηριότητες λαχειοφόρου αγοράς που αποτελούν το αντικείμενο της αποφάσεως Schindler δεν αφορούν «εμπορεύματα», ώστε να εμπίπτουν για τον λόγο αυτό στο άρθρο 30 της Συνθήκης, αλλά πρέπει να θεωρηθούν ως δραστηριότητες «υπηρεσιών» κατά την έννοια της Συνθήκης ΕΚ (απόφαση Schindler, σκέψεις 24 και 25). Αντιθέτως, τα μηχανήματα τυχερών παιγνίων αποτελούν, αφεαυτών, αγαθά δυνάμενα να εμπίπτουν στο άρθρο 30 της Συνθήκης.
- 21 Ακολούθως, η επίμαχη στην υπόθεση Schindler εθνική νομοθεσία απαγορεύει, πλην εξαιρέσεων που ορίζει, τη διεξαγωγή λαχειοφόρων αγορών στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους, ενώ η επίμαχη στην υπό κρίση υπόθεση νομοθεσία δεν απαγορεύει τη χρήση των μηχανημάτων τυχερών παιγνίων, αλλά επιτρέπει την εκμετάλλευσή τους μόνο σε οργανισμό δημοσίου δικαίου που διαθέτει άδεια χορηγηθείσα από τις διοικητικές αρχές (στο εξής: διαθέτων άδεια δημόσιος οργανισμός).
- 22 Τέλος, όπως τονίστηκε με ορισμένες από τις παρατηρήσεις που κατατέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου, στην περίπτωση νομοθεσίας όπως είναι η επίμαχη στην κύρια δίκη θα μπορούσαν να τύχουν εφαρμογής άλλες διατάξεις της Συνθήκης, όπως οι σχετικές με το δικαίωμα εγκαταστάσεως ή τους κανόνες περί ανταγωνισμού.
- 23 Ωστόσο, δεδομένου ότι, όσον αφορά το τελευταίο αυτό ζήτημα, μετά τη μνεία, στο τρίτο του ερώτημα, των άρθρων 30, 36, 59 και 60 της Συνθήκης, το αιτούν δικαστήριο περιορίστηκε να προσθέσει τη φράση «οποιοδήποτε άλλο άρθρο της Συνθήκης», χωρίς να παράσχει οποιαδήποτε άλλη σχετική διευκρίνιση ούτε στο σκεπτικό ούτε στο διατακτικό της διατάξεώς του, το Δικαστήριο δεν μπορεί να αποφανθεί ως προς το αν άλλες διατάξεις της Συνθήκης, πλην των σχετικών με την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, απαγορεύουν μια εθνική νομοθεσία όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη.

- 24 Όσον αφορά, πρώτον, τις διατάξεις της Συνθήκης περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, οι διατάξεις αυτές μπορούν, όπως τονίστηκε στη σκέψη 20 της παρούσας αποφάσεως, να έχουν εφαρμογή στα μηχανήματα τυχερών παιγνίων, τα οποία συνιστούν αγαθά ικανά να αποτελέσουν αντικείμενο εισαγωγών ή εξαγωγών. Βέβαια, τα μηχανήματα αυτά προορίζονται να τεθούν στη διάθεση του κοινού με σκοπό τη χρησιμοποίησή τους έναντι αμοιβής. Όμως, όπως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας στην παράγραφο 19 των προτάσεών του, το γεγονός ότι ένα εισαχθέν εμπόρευμα προορίζεται για την παροχή υπηρεσίας δεν μπορεί, αφεαυτού, να το εξαιρέσει από το πεδίο εφαρμογής των κανόνων που διέπουν την ελεύθερη κυκλοφορία (βλ., με αυτό το πνεύμα, απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 1997, C-158/94, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1997, σ. I-5789, σκέψεις 15 έως 20).
- 25 Συναφώς, πρέπει να τονιστεί ότι, στο μέτρο που ο διαθέτων άδεια δημόσιος οργανισμός είναι ο μόνος που μπορεί νομίμως να εκμεταλλεύεται μηχανήματα τυχερών παιγνίων που προορίζονται για χρήση έναντι αμοιβής και έχει το δικαίωμα να κατασκευάζει ο ίδιος τέτοια μηχανήματα, μια εθνική νομοθεσία όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη είναι ικανή να εμποδίζει την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων.
- 26 Ωστόσο, ελλείψει επαρκών διευκρινίσεων σχετικά με τις πραγματικές επιπτώσεις της επίμαχης νομοθεσίας στις εισαγωγές των μηχανημάτων τυχερών παιγνίων, το Δικαστήριο δεν μπορεί, στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, να αποφανθεί ως προς το αν το άρθρο 30 της Συνθήκης απαγορεύει την εφαρμογή μιας τέτοιας νομοθεσίας.
- 27 Όσον αφορά, δεύτερον, τις διατάξεις της Συνθήκης περί της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, όπως δέχθηκε το Δικαστήριο στην απόφαση Schindler σε σχέση με τη διοργάνωση των λαχειοφόρων αγορών, οι διατάξεις αυτές έχουν εφαρμογή σε μια δραστηριότητα που συνίσταται στην παροχή προς τους χρήστες της δυνατότητας να συμμετάσχουν, έναντι αμοιβής, σε παίγνιο επί χρήμασι. Κατά συνέπεια, μια τέτοια δραστηριότητα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 59 της Συνθήκης, εφόσον ένας τουλάχιστον από τους παρέχοντες την υπηρεσία είναι εγκατεστημένος σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο εντός του οποίου παρέχεται η υπηρεσία.
- 28 Όπως τονίζει το αιτούν δικαστήριο, μια εθνική νομοθεσία περί των μηχανημάτων τυχερών παιγνίων, όπως η φινλανδική, καθόσον απαγορεύει σε κάθε άλλο πρόσωπο πέραν του διαθέτοντος άδεια δημοσίου οργανισμού την εκμετάλλευση των μηχανη-

νημάτων αυτών, δεν ενέχει καμία δυσμενή διάκριση λόγω ιθαγένειας και πλήττει αδιακρίτως τους επιχειρηματίες τους οποίους θα μπορούσε να ενδιαφέρει μια τέτοια δραστηριότητα, ανεξαρτήτως του αν είναι εγκατεστημένοι στη Φινλανδία ή σε άλλο κράτος μέλος.

- 29 Ωστόσο, μια τέτοια νομοθεσία, καθόσον εμποδίζει, άμεσα ή έμμεσα, τους επιχειρηματίες των λοιπών κρατών μελών να θέτουν οι ίδιοι μηχανήματα τυχερών παιχνίγων στη διάθεση του κοινού με σκοπό τη χρήση τους έναντι αμοιβής, αποτελεί εμπόδιο στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.
- 30 Επομένως, πρέπει να εξεταστεί αν αυτό το εμπόδιο στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών μπορεί να επιτραπεί ως μέτρο εισάγον παρέκκλιση, το οποίο προβλέπεται ρητά από τη Συνθήκη, ή αν δικαιολογείται, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος.
- 31 Συναφώς, τα άρθρα 55 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 45 ΕΚ) και 56 της Συνθήκης, που εφαρμόζονται στον τομέα αυτό δυνάμει του άρθρου 66 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 55 ΕΚ), επιτρέπουν τους περιορισμούς που δικαιολογούνται από την — έστω περιστασιακή — συμμετοχή στην άσκηση της δημόσιας εξουσίας ή από λόγους δημόσιας τάξεως, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας. Επιπλέον, από τη νομολογία του Δικαστηρίου (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση της 25ης Ιουλίου 1991, C-288/89, *Collectieve Antennevoorziening Gouda*, Συλλογή 1991, σ. I-4007, σκέψεις 13 έως 15) προκύπτει ότι τα εμπόδια στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών που απορρέουν από εθνικά μέτρα που εφαρμόζονται αδιακρίτως δεν μπορούν να γίνουν δεκτά παρά μόνον αν τα μέτρα αυτά δικαιολογούνται από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος, είναι κατάλληλα να διασφαλίσουν την πραγματοποίηση του σκοπού που επιδιώκουν και δεν βαίνουν πέραν του μέτρου που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού αυτού.
- 32 Σύμφωνα με τα στοιχεία που περιέχουν η διάταξη περί παραπομπής και οι παρατηρήσεις της Φινλανδικής Κυβερνήσεως, η επίμαχη στην κύρια δίκη νομοθεσία ανταποκρίνεται στη μέριμνα να περιοριστεί η εκμετάλλευση του πάθους των ανθρώπων για τα τυχερά παίγνια, να αποτραπούν οι κίνδυνοι διαπράξεως εγκλημάτων και απάτης που ενέχουν οι αντίστοιχες δραστηριότητες και να επιτρέπονται οι δραστηριότητες αυτές μόνον εφόσον σκοπούν στη συλλογή χρημάτων που προορίζονται για φιλανθρωπικά έργα ή για την ενίσχυση αφιλοκερδών σκοπών.

- 33 Όπως δέχθηκε το Δικαστήριο στη σκέψη 58 της αποφάσεως Schindler, οι λόγοι αυτοί πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο σύνολό τους. Οι λόγοι αυτοί συνδέονται με την προστασία των αποδεκτών της υπηρεσίας και, γενικότερα, των καταναλωτών, καθώς και με την προστασία της κοινωνικής τάξεως, σκοποί οι οποίοι, όπως έχει ήδη κριθεί, περιλαμβάνονται στους σκοπούς που μπορούν να θεωρούνται ως επιτακτικοί λόγοι γενικού συμφέροντος (βλ. τις αποφάσεις της 18ης Ιανουαρίου 1979, 110/78 και 111/78, Van Wesemael κ.λπ., Συλλογή τόμος 1979/I, σ. 29, σκέψη 28· της 4ης Δεκεμβρίου 1986, 220/83, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 1986, σ. 3663, σκέψη 20, και της 24ης Οκτωβρίου 1978, 15/78, Société générale alsacienne de banque, Συλλογή τόμος 1978, σ. 609, σκέψη 5). Επιπλέον, όπως αναφέρθηκε στη σκέψη 31 της παρούσας αποφάσεως, τα μέτρα που στηρίζονται σε τέτοιους λόγους πρέπει να είναι κατάλληλα να διασφαλίζουν την υλοποίηση των επιδιωκόμενων σκοπών και να μη βρίνουν πέραν του μέτρου που είναι αναγκαίο για την επίτευξη των σκοπών αυτών.
- 34 Όπως τονίστηκε στη σκέψη 21 της παρούσας αποφάσεως, η φινλανδική νομοθεσία διακρίνεται από τη νομοθεσία την οποία αφορούσε η υπόθεση Schindler, ιδίως καθόσον δεν απαγορεύει τη χρήση των μηχανημάτων τυχερών παιγνίων, αλλά παρέχει δικαίωμα εκμεταλλευσέως τους μόνο στον διαθέτονα άδεια δημόσιο οργανισμό.
- 35 Ωστόσο, ο προσδιορισμός της εκτάσεως της προστασίας που σκοπεί να διασφαλίσει ένα κράτος μέλος εντός του εδάφους του, στον τομέα των λαχειοφόρων αγορών και των λοιπών παιγνίων επί χρήμασι, εντάσσεται στην εξουσία εκτιμήσεως που, όπως προκύπτει από τη σκέψη 61 της αποφάσεως Schindler, αναγνώρισε το Δικαστήριο στις εθνικές αρχές. Πράγματι, σ' αυτές εναπόκειται να κρίνουν αν, στο πλαίσιο του επιδιωκόμενου σκοπού, είναι αναγκαία η ολική ή η μερική απαγόρευση των δραστηριοτήτων αυτής της φύσεως ή αρκεί ο περιορισμός τους και η πρόβλεψη προς τούτο αυστηρών κατά το μάλλον ή ήττον τρόπων ελέγχου.
- 36 Υπό τις συνθήκες αυτές, το γεγονός και μόνον ότι ένα κράτος μέλος επέλεξε ένα σύστημα προστασίας διαφορετικό από εκείνο που υιοθέτησε άλλο κράτος μέλος δεν μπορεί να έχει επίπτωση στην εκτίμηση της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας των διατάξεων που έχουν θεσπιστεί στον τομέα αυτό. Οι διατάξεις αυτές πρέπει να αξιολογούνται αποκλειστικά υπό το φως των σκοπών που επιδιώκουν οι εθνικές αρχές του ενδιαφερομένου κράτους μέλους και του επιπέδου της προστασίας που σκοπούν να διασφαλίσουν.

- 37 Αντίθετα προς τους ισχυρισμούς των εφεσειόντων της κύριας δίκης, το γεγονός ότι τα επίμαχα παίγνια δεν απαγορεύονται πλήρως δεν αρκεί για να αποδείξει ότι η εθνική νομοθεσία δεν σκοπεί πράγματι να επιτύχει τους σκοπούς γενικού συμφέροντος τους οποίους φέρεται ότι επιδιώκει και οι οποίοι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο σύνολό τους. Πράγματι, μια περιορισμένη άδεια για τη διοργάνωση των παιγνίων αυτών εντός ενός αποκλειστικού πλαισίου, που παρουσιάζει το πλεονέκτημα ότι κατευθύνει την επιθυμία για συμμετοχή σε τυχερά παίγνια και την εκμετάλλευσή τους εντός ενός ελεγχόμενου κυκλώματος, ότι αποτρέπει τους κινδύνους να αποτελέσει η εκμετάλλευση αυτή μέσο για τη διάπραξη απάτης και για εγκληματικούς σκοπούς και ότι καθιστά δυνατή τη χρησιμοποίηση των κερδών που απορρέουν για κοινωφελείς σκοπούς, εξυπηρετεί επίσης την επιδίωξη τέτοιων σκοπών.
- 38 Το ίδιο ισχύει για το γεγονός ότι οι διάφορες εγκαταστάσεις όπου λειτουργούν τα μηχανήματα τυχερών παιγνίων λαμβάνουν από τον διαθέτοντα άδεια δημόσιο οργανισμό ένα μέρος των εισπραττομένων εσόδων.
- 39 Το ζήτημα αν, για την επίτευξη των σκοπών αυτών, θα ήταν προτιμότερη, αντί της χορηγήσεως αποκλειστικού δικαιώματος εκμεταλλεύσεως στον διαθέτοντα άδεια δημόσιο οργανισμό, η θέσπιση ρυθμίσεως επιβάλλουσας στους ενδιαφερομένους επιχειρηματίες τις αναγκαίες υποχρεώσεις, εμπίπτει στην εξουσία εκτιμήσεως των κρατών μελών, υπό την επιφύλαξη, πάντως, ότι η προκρινόμενη λύση δεν είναι δυσανάλογη σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό.
- 40 Ως προς το ζήτημα αυτό, προκύπτει, ιδίως από την κανονιστική απόφαση περί των μηχανημάτων τυχερών παιγνίων, ότι ο RAY, που είναι ο μόνος οργανισμός στον οποίο έχει δοθεί άδεια εκμεταλλεύσεως των μηχανημάτων αυτών, είναι ένας οργανισμός δημοσίου δικαίου του οποίου οι δραστηριότητες ασκούνται υπό τον έλεγχο του κράτους και ο οποίος οφείλει, όπως τονίστηκε στη σκέψη 5 της παρούσας αποφάσεως, να καταβάλλει στο κράτος το ποσό του διανεμητέου καθαρού προϊόντος που προκύπτει από την εκμετάλλευση των μηχανημάτων τυχερών παιγνίων.
- 41 Μολονότι είναι αληθές ότι τα ποσά που εισπράττει έτσι το Δημόσιο για κοινωφελείς σκοπούς θα μπορούσαν να εισπραχθούν και με άλλα μέσα, όπως είναι η φορολόγηση των δραστηριοτήτων των διαφόρων επιχειρηματιών στους οποίους θα επιτρεπόταν η άσκηση των δραστηριοτήτων αυτών στο πλαίσιο ρυθμίσεως που δεν θα είχε αποκλειστικό χαρακτήρα, η υποχρέωση που επιβάλλεται στον διαθέτοντα άδεια

δημόσιο οργανισμό να καταβάλλει το προϊόν της εκμεταλλεύσεώς του αποτελεί μέτρο που είναι ασφαλώς αποτελεσματικότερο για τη διασφάλιση, ενόψει των υφισταμένων κινδύνων διαπράξεως εγκλημάτων και απάτης, ενός αυστηρού περιορισμού του κερδοσκοπικού χαρακτήρα των δραστηριοτήτων αυτών.

42 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν προκύπτει ότι οι διατάξεις της φινλανδικής νομοθεσίας περί της εκμεταλλεύσεως των μηχανημάτων τυχερών παιγνίων, στο μέτρο που απονέμουν αποκλειστικά δικαιώματα σε έναν μόνο δημόσιο οργανισμό, είναι δυσανάλογες σε σχέση με τους σκοπούς που επιδιώκει η νομοθεσία αυτή, ως θίγουσες την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.

43 Επομένως, στο αιτούν δικαστήριο πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι διατάξεις της Συνθήκης περί της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών δεν απαγορεύουν εθνική νομοθεσία που παρέχει σε έναν μόνο δημόσιο οργανισμό αποκλειστικά δικαιώματα εκμεταλλεύσεως των μηχανημάτων τυχερών παιγνίων, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της φινλανδικής νομοθεσίας, λαμβανομένων υπόψη των σκοπών γενικού συμφέροντος που τη δικαιολογούν.

Επί των δικαστικών εξόδων

44 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Φινλανδική, η Βελγική, η Γερμανική, η Ισπανική, η Ιρλανδική, η Λουξεμβουργιανή, η Ολλανδική, η Αυστριακή, η Πορτογαλική, η Σουηδική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου καθώς και η Επιτροπή, οι οποίες κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπιπτοντος που ανέκλυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διάταξη της 21ης Μαρτίου 1997 το Vaasan hovioikeus, αποφαινεται:

Οι διατάξεις της Συνθήκης περί της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών δεν απαγορεύουν εθνική νομοθεσία που παρέχει σε έναν μόνο δημόσιο οργανισμό αποκλειστικά δικαιώματα εκμεταλλεύσεως των μηχανημάτων τυχερών παιγνίων, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της φινλανδικής νομοθεσίας, λαμβανομένων υπόψη των σκοπών γενικού συμφέροντος που τη δικαιολογούν.

Karpteyn	Puissochet	Jann
Gulmann	Murray	Edward
Ragnemalm	Sevón	Wathelet

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 21 Σεπτεμβρίου 1999.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias